

Tourage. Plan Wdrażania

Rozwój turystyki senioralnej w regionach
peryferyjnych

Stowarzyszenie Gmin RP Euroregion Bałtyk

Elbląg

2014

Projekt Tourage – nota informacyjna

Projekt powstał dzięki intensywnej współpracy regionów zrzeszonych w sieci NEEBOR, które są w wielu przypadkach odległe i słabo zaludnione a ich rozwój gospodarczy i zatrudnienie napotykają na duże wyzwania. Na takich obszarach turystyka generuje wiele nowych możliwości zatrudnienia, a tym samym na ten cel są często ukierunkowane regionalne działania na rzecz rozwoju polityki.

Projekt odnosił się do problemu coraz bardziej zauważalnego i rosnącego na całym zachodnim świecie. Starzenie się społeczeństwa jest poważnym wyzwaniem dla całej Europy a Unia Europejska ucierpi z tego tytułu w tym samym stopniu co np. Japonia czy USA. Do roku 2030 prawie 30% ludności europejskiej przekroczy próg 60 lat. Ten rozwój wydarzeń jest generalnie postrzegany jako negatywny, ale z pozytywnymi następstwami w niektórych branżach, takich jak turystyka. Konkurencyjność sektora turystycznego w Europie potrzebuje wzmocnienia a wiele regionów posiada znaczące ale jak dotąd mało wykorzystywane zasoby. Jeden z wyłaniających się segmentów potrzebujących tego wzmocnienia to turystyka dla osób starszych. Szczególnie odległe regiony stają przed znacznie większymi wyzwaniami związanymi ze starzeniem się społeczeństwa i muszą inwestować w usługi zdrowotne, które mogą z kolei być także przydatne w sektorze turystycznym. Jednym z zadań projektu TOURAGE jest wyselekcjonowanie dobrych praktyk, które mogą połączyć te dwa sektory, i które będą oferować nowe narzędzia dla strategii polityki rozwoju regionalnego w celu utrzymania wyżej wymienionych usług, przedsiębiorstw i miejsc pracy. Ogólnym celem projektu TOURAGE jest wzmocnienie gospodarki regionalnej poprzez rozwój turystyki dla

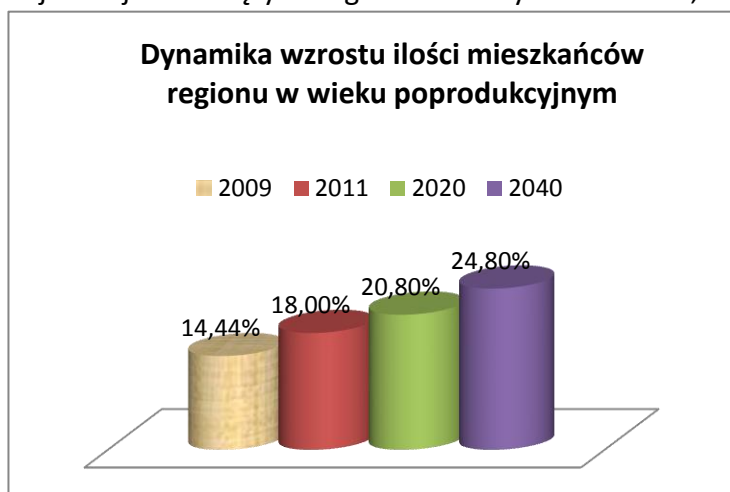
osób starszych oraz wspieranie aktywnego i zdrowego starzenia się. Cel ten możliwy był do osiągnięcia poprzez wymianę rozwiązań i doświadczeń pomiędzy partnerami w celu poprawy polityki rozwoju regionalnego odnoszącej się do turystyki dla seniorów. Dzięki projektowi podnoszono świadomość władz regionalnych, decydentów i polityków obracających się w tej dziedzinie o wyzwaniach i korzyściach, przyszłości i trendach, a przede wszystkim o dobrych praktykach wykorzystanych w innych Państwach Członkowskich. W projekcie uczestniczy 11 partnerów z 9 krajów Unii Europejskiej (Irlandia, Finlandia, Polska,

Rys. 1. Zasięg geograficzny partnerstwa

Łotwa, Słowacja, Węgry, Bułgaria, Grecja, Hiszpania). Są to przede wszystkim agencje odpowiedzialne za rozwój regionalny, stowarzyszenia skupiające władze lokalne i regionalne oraz samorządy regionalne. Partnerstwo projektowe połączyło różnorodnych partnerów o różnym doświadczeniu, jednak każda z organizacji jest aktywnie zaangażowana w realizację działań projektowych.

Turystyka senioralna na Warmii i Mazurach – stan obecny , przyszłe działania

Region Warmii i Mazur jest reprezentowany w projekcie przez Stowarzyszenie Gmin RP Euroregion Bałtyk. Jest to region należący do tak zwanej „ściany wschodniej”, tj. grupy najślabiej rozwiniętych regionów nie tylko w Polsce, lecz w całej Unii Europejskiej. W 2009

roku w regionie mieszkało 206 036 osób w wieku poprodukcyjnym (tzn. dla kobiet ponad 60 lat, dla mężczyzn – wiek 64 lata), co stanowiło 14,44% ludności, zaś w 2011 już 261 863 osoby – 18%. Według oficjalnych prognoz w 2020 roku będzie to już 20,8 % mieszkańców regionu, a w 2040 – 24,8 % ludności.

W rozumieniu polskiego prawa w kontekście turystyki jako grupę seniorów określa się osoby w wieku 55+.¹ Czyli będzie to jeszcze większy odsetek liczby mieszkańców województwa. Istnieje jednak wewnętrzny podział grup, orientacyjnie na przedwojennych seniorów (te osoby, które urodziły się w latach 1920 a 1940) i powojennych (czyli osoby urodzone 1946-1960). Ta pierwsza grupa jest zorientowana w swoich poglądach i sposobie na życie bardziej tradycyjnie, gdzie turystyka zajmuje bardzo odległe miejsce na liście priorytetów, w związku z czym wydatki z tym związane są minimalne; i druga grupa osób z już zupełnie innym doświadczeniem, przyjętymi wartościami i priorytetami. W tej drugiej grupie zainteresowanie turystyką – aktywnym wypoczynkiem, zwiedzaniem i generalnie aktywnością jest znacznie większe, a co za tym idzie wydatki związane z turystyką są znacznie większe.

¹ Jest to inny podział niż oficjalny podział w statystyce na grupy w wieku przedprodukcyjnym, produkcyjnym i poprodukcyjnym, czy też grupy biologiczne

Charakterystyka polskiego seniora na rynku turystycznym – w kraju i w regionie

W oparciu o zrealizowane badania na poziomie krajowym², odbiorca usług turystycznych – senior najczęściej planuje swoje wyjazdy samodzielnie (w miastach ma niewielkie wsparcie organizacji seniorskich typu Uniwersytet Trzeciego Wieku), są to wyjazdy raczej krótko terminowe (tylko 18% seniorów wyjeżdżało na wakacje dłuższe niż 5 dni). Główne kierunki w kraju to wybrzeże Morza Bałtyckiego, regiony Mazur i Podlasia oraz Tatry. Średnio polski senior wydatkuje na wakacje w kraju 25 EUR dziennie, za granicą – 45 EUR dziennie. Niestety tylko 21% badanych seniorów powyżej 65 roku życia wskazało, że wyjeżdżało na wakacje dłużej niż na 4 dni. Najczęściej są to wyjazdy do sanatorium, które dodatkowo mają dofinansowanie z Narodowego Funduszu Zdrowia.

Miejsca , w których zatrzymują się seniorzy – wyjazdy krajowe	
U osób zaprzyjaźnionych	52 %
Sanatorium	17%
Domy wypoczynkowe	12%
Kwatery prywatne	10%
Własne domki	7%

Gdy mówimy o wyjazdach zagranicznych 55% seniorów korzysta z oferty hotelowej, 32% zatrzymuje się u rodziny i przyjaciół. Najpopularniejszą formą aktywności są długie spacery (70%), inne formy to oglądanie TV, słuchanie radia, czytanie (30%), kontakty społeczne i rozrywka (26%), rehabilitacja i procedury zdrowotne (18%), wizyty w muzeach, parkach, miejscach historycznych (16%).

W ramach projektu Tourage zrealizowano badanie ankietowe również na terenie województwa warmińsko-mazurskiego. W badaniu wzięło udział 47 polskich emerytów w wieku od 48 do 72 lat (z czego tylko dwie osoby miały mniej niż 60 lat), z których wszystkie miały oficjalny status emeryta. W badaniu wzięło udział 17% mężczyzn i 83 % kobiet.

Wyniki nieco różnią się od tych, które uzyskano w badaniu krajowym. Najbardziej popularne to wyjazdy wypoczynkowe, które trwają 8-10 dni (36%) oraz 4-7 dni (21%), są to jednak w zdecydowanej większości wyjazdy krajowe (75%) , realizowane w porze letniej (66%) lub jesiennej (55%), nieco mniej osób wyjeżdża wiosną (48%). Ponad 60% seniorów organizuje sobie wyjazd samodzielnie lub korzysta z oferty biura turystycznego czerpiąc informacje przede wszystkim od przyjaciół i znajomych (61%) lub opierając się na własnym doświadczeniu (46%). Jak się wydaje dużą rolę mogą tu odegrać instytucje i organizacje pozarządowe, które działają na rzecz środowiska seniorów. W regionie seniorzy podróżują głównie z małżonkiem (40%) lub przyjaciółmi (27%).

² Wyniki badań „Preferencje osób starszych dotyczące wyjazdów turystycznych, 2010, wykonane przez Korporację badawczą Pretendent (za zlecenie Ministerstwa Sportu i Turystyki

Podobnie jak w przypadku badań krajowych również na poziomie regionu najistotniejszymi barierami są powody zdrowotne (53%) oraz finansowe (44%), choć wskazuje się również obawy o bezpieczeństwo (zarówno w podróży jak i w czasie pobytu) czy też słabą dostępność miejsca docelowego.

Głównym motorem wyjazdów turystycznych jest przede wszystkim chęć wypoczynku w ciszy i spokoju (ponad 63% wskazań jako ważne i bardzo ważne) oraz możliwość spędzenia czasu z rodziną (51%) czy też przeżycia nowych doświadczeń (46%).

Dla organizatorów i usługodawców turystyki ważna jest informacja o tym, co zachęca seniora do przyjazdu, co jest dla takich osób ważne, na co zwracają szczególną uwagę. Jako ważne i bardzo ważne najczęściej wskazywano: walory przyrodnicze (80%), historia miejsca, ale również bezpieczeństwo pobytu (72%), dobre połączenia komunikacyjne (63%), wysoka jakość usług (61%), możliwość odwiedzenia krewnych i znajomych (59%), ochrona zdrowia i usługi medyczne na równi z obecnością plaży i słońca (51%). Jako najmniej istotne wskazywano obecność śniegu, możliwość robienia zakupów, czy też wyrabianie rękodzieła.

Regionalny Program polityki na rzecz seniorów w województwie warmińsko-mazurskim

W trakcie realizacji projektu - na przestrzeni 2013 trwały prace nad wypracowaniem drugiego już regionalnego programu na rzecz seniorów. Stowarzyszenie zostało zaproszone do prac nad tym dokumentem w powołanej grupie roboczej. Dzięki temu projekt osiągnął swój cel główny – jako partner Stowarzyszenie miało aktywny udział i wpływ na budowę i zapisy programu. Dzięki temu po raz pierwszy wprowadzono priorytet dotyczący aktywności fizycznej – turystyki i rekreacji seniorów. Aktywnie wspierając przygotowanie Programu w czerwcu 2013 r. Stowarzyszenie Gmin RP Euroregion Bałtyk zorganizowało w Kadynach dwudniowe warsztaty, których celem było przygotowanie rekomendacji dotyczących turystyki osób starszych. Głównym celem warsztatu było zaprezentowanie najważniejszych rekomendacji do nowego programu w obszarze turystyki, sportu i rekreacji poprzez wypracowanie propozycji celów, działań i wskaźników niezbędnych do realizacji założonych celów. Propozycje te zostały następnie przedyskutowane podczas kolejnych spotkań zespołu i uwzględnione w ostatecznym projekcie programu.

Program został przyjęty Uchwałą Nr 4/39/14/IV z dnia 20 stycznia 2014 r. Zarządu Województwa Warmińsko-Mazurskiego. Jest to o tyle ważne dla województwa warmińsko-mazurskiego, iż we wspomnianych badaniach krajowych to właśnie ten region był najczęściej wymieniany jako docelowy w przypadku turystycznych wyjazdów seniorów w kraju. Z drugiej strony – dla regionu problemem jest generalnie dostępność transportowa oraz brak informacji o potrzebach i specyfice tej grupy odbiorców wśród usługodawców na rynku turystycznym. Program „Polityka senioralna województwa warmińsko-mazurskiego na lata 2014-2020” odnosi się do tych zdiagnozowanych wcześniej barier w rozwoju sektora turystycznego, proponując jednak podejście polegające raczej na tworzeniu miejsc i ofert przyjaznych seniorom, a nie kierowanych tylko do tej grupy odbiorców. To zdecydowanie upraszcza działania i zmniejsza obciążenia inwestycyjne.

Województwo dysponuje przede wszystkim odpowiednimi walorami przyrodniczo – kulturalno-środowiskowymi dla rozwoju różnych gałęzi turystyki; posiada dosyć dobrze rozwiniętą bazę turystyczną oraz kadry. Jest niestety słabo dostępne, sieć komunikacyjna nie jest rozwinięta. Najbliższe lotnisko (w stosunku do stolicy regionu - Olsztyna) to Warszawa (i Modlin) oraz Gdańsk. Połączenia Olsztyna z miastami regionu – Elblągiem i Ełkiem opierają się głównie na komunikacji autobusowej, sieć kolejowa (i przede wszystkim częstotliwość kursów) są niewystarczające.

Zgodnie z przyjętym programem regionalnym celem strategicznym w regionie w zakresie rozwoju turystyki osób starszych jest: **Wzrost aktywności seniorów w obszarze turystyki, sportu i rekreacji.**

Cel ten będzie realizowany poprzez:

1. *Rozbudowę i dostosowanie bazy turystycznej i sportowo-rekreacyjnej; (sezonowej i całorocznej) do potrzeb i zainteresowań osób starszych (działania takie jak Promowanie korzyści płynących ze stworzenia lub dostosowania obiektów turystycznych i sportowo-rekreacyjnych oraz ich oferty do potrzeb i zainteresowań osób starszych; Tworzenie nowych i dostosowywanie już istniejących obiektów turystycznych i sportowo-rekreacyjnych oraz ich ofert do potrzeb i zainteresowań osób starszych (np. orliki, baseny, siłownie); Rozbudowę szlaków turystycznych (pieszych, rowerowych) przyjaznych seniorom.)*
2. *Zwiększenie całorocznej oferty turystycznej i sportowo-rekreacyjnej przyjaznej seniorom (Działania takie jak Tworzenie partnerstw (związków) usługodawców w obszarze turystyki, sportu i rekreacji na rzecz powstania zintegrowanej oferty usług przyjaznych seniorom oraz włączanie osób starszych w budowanie ww. oferty; Promowanie dobrych praktyk w zakresie tworzenia, dostosowywania i funkcjonowania oferty turystycznej i sportowo-rekreacyjnej przyjaznej seniorom np. poprzez utworzenie banku dobrych praktyk, Wzmocnienie kontaktów międzynarodowych w obszarze turystyki (wymiany międzynarodowe) na rzecz budowania oferty turystycznej i sportowo-rekreacyjnej przyjaznej osobom starszym m.in. poprzez wolontariat międzynarodowy; Zlecenie organizacjom pozarządowym zadań z zakresu turystyki, sportu i rekreacji osób starszych; Realizacja projektów/programów z zakresu turystyki, sportu i rekreacji osób starszych (w tym finansowanych ze środków zewnętrznych, m.in. europejskich)*
3. *Zwiększenie aktywności turystycznej i sportowo-rekreacyjnej seniorów (Działania takie jak większe korzystanie z potencjału osób starszych w organizowaniu przedsięwzięć turystycznych i sportowo-rekreacyjnych np. w roli przewodników turystycznych, pilotów wycieczek itp.; Organizowanie kampanii społecznych, kampanii informacyjnoedukacyjnych, produkcja i emisja w mediach, programów na temat korzyści i efektów aktywności turystycznej i sportowo-rekreacyjnej seniorów oraz organizowanie spotkań, debat itp. w powyższym zakresie; Organizowanie kursów, szkoleń w celu przygotowania wykwalifikowanej kadry animatorów, instruktorów do pracy z osobami starszymi; Tworzenie i funkcjonowanie seniorskich sekcji, grup, klubów turystycznych, sportowych i rekreacyjnych; Uruchomienie projektów wymiany międzynarodowej wśród*

seniorów; Organizacja projektu sportowo-promocyjnego Warmia Mazury Senior Games i innych rozgrywek sportowo-rekreacyjnych aktywizujących osoby starsze; tworzenie małej infrastruktury rekreacyjnej przyjaznej seniorom, tj.: siłownie zewnętrzne, ścieżki zdrowia, itp.; Prezentowanie oferty turystycznej i sportowo-rekreacyjnej dedykowanej / przyjaznej seniorom na regionalnym portalu turystycznym.

Dobre praktyki w projekcie Tourage

Praktyki możliwe do eksportowania

W ramach projektu Stowarzyszenie zaprezentowało następujące dobre praktyki:

1. Warmia Mazury Senior Games

Międzynarodowy projekt „Senior Games na Warmii i Mazurach” polega na organizacji zawodów sportowych w kilku dyscyplinach, których uczestnikami osoby powyżej 45 lat. Szczególne znaczenie ma udział w tych zawodach grup seniorów. W ten sposób promuje się aktywny udział tych grup w życiu społecznym, otwartość, tolerancję i poszanowanie dla wszystkich narodowości, kultur, religii, wieku i stylu życia. Projektowi towarzyszy również organizacja wielu działań kulturalnych i edukacyjnych, które mają za zadanie podkreślić wagę i rolę aktywności sportowej wśród ludzi powyżej 45 roku życia. Do działań tych należy również konferencja edukacyjna otwierająca projekt w edycji 2014. Inne działania będą obejmować organizację regionalnej imprezy dla seniorów (Seniorkiada) oraz innych towarzyszących przedsięwzięć integrujących ludzi 45+ i starszych. Projekt przyczyni się również do promocji regionu Warmii i Mazur jako regionu przyjaznego dla turystyki seniorów i ich rodzin, opierając się na poprzedniej kampanii promocyjnej „Mazury Cud Natury”, która podkreślała bogactwo naturalne Mazur jako idealnego miejsca dla wszystkich, którzy szukają ciszy i spokoju na łonie natury. Poprzednia edycja była zorganizowana we wrześniu 2010 r., udział w niej wzięło 1500 uczestników z 14 krajów w wieku od 40 do 82 lat. Rozdano 1700 medali w 11 dyscyplinach sportowych. Projekt „Senior Games” realizowany jest cyklicznie, w odstępie dwóch lat. Druga edycja odbędzie się w dniach 28 – 31 sierpnia 2014 roku, zawody sportowe będą odbywały się w różnych miejscach takich jak Olsztyn, Orneta, Ostróda, Lidzbark Warmiński, Iława, Pasłęk i Nidzica.

Cele projektu:

- Promocja sportu wśród ludzi powyżej 45 roku życia
- Promocja zdrowego stylu życia
- Promocja aktywności społecznej, otwartości, tolerancji i poszanowania dla wszystkich narodów, kultur i religii, wieku i stylu życia
- Wzmocnienie międzynarodowego dialogu (dzięki współpracy z zagranicznymi i międzynarodowymi organizacjami i instytucjami)

- Promocja projektu, regionu Warmii i Mazur oraz Polski jako obszaru zrównoważonego wzrostu oraz interesującego miejsca dla inwestycji w turystyce i biznesie
- Kreatywna kontynuacja kampanii promocyjnej „Mazury Cud Natury”
- Promocja miast współorganizatorów zawodów sportowych
- Budowanie nowej marki Warmii i Mazur – Warmińsko-Mazurskie Senior Games.

2. Olsztyn Aktywnie!

Jest to miejski projekt wdrażany przez Urząd Miasta w Olsztynie, ukierunkowany przede wszystkim na promocję aktywnego i zdrowego trybu życia. Odbiorcami są wszystkie grupy wiekowe wśród mieszkańców miasta. Projekt rozpoczął się w 2010 roku od 10 dyscyplin oraz kilku edukacyjnych i rekreacyjnych przedsięwzięć. Od razu uzyskał dużą popularność wśród mieszkańców, a ilość uczestników zawodów przekroczyła oczekiwania organizatorów. Od początku organizacja projektu opiera się na ścisłej współpracy z różnymi lokalnymi organizacjami i stowarzyszeniami, których ilość z roku na rok wzrasta. W 2012 roku ilość osób uczestniczących w poszczególnych działaniach przekroczyła 15 000, zaś ilość dyscyplin sportowych, w których rozgrywano konkurencje osiągnęła 21. Program jest adresowany do wszystkich grup wiekowych, choć wydzielono kilka dyscyplin, które wspierają międzypokoleniowe działania. Niektóre z oferowanych dyscyplin cieszą się szczególną popularnością wśród seniorów (m.in. nordic walking, zbieranie grzybów, wycieczki z przewodnikiem itp.).

Cele projektu to: rozwój zainteresowania turystyką i zwiedzaniem, promocja turystyki aktywnej jako alternatywy do konsumpcyjnego stylu życia, promowanie aktywnego i zdrowego stylu życia, rozwijanie sprawności fizycznej, rozwijanie ciekawości świata, kształtowanie pozytywnych postaw społecznych, kreowanie społeczności ludzi aktywnych, promocja walorów przyrodniczych i tras rekreacyjnych Olsztyna i okolic.

3. Miejsca z Duszą – Miejscowości Tematyczne Warmii i Mazur

Miejsca z Duszą to partnerstwo miejscowości tematycznych Warmii i Mazur, które zostało w 2010 roku zainicjowane przez Elbląskie Stowarzyszenie Wspierania Inicjatyw Pozarządowych. Misja Partnerstwa jest rozwój wspólnej oferty turystycznej opierającej się na unikalnych wartościach historycznych, kulturowych i przyrodniczych tego regionu. Obecnie Partnerstwo skupia dziesięć wiosek tematycznych położonych w trzech gminach powiatów elbląskiego oraz braniewskiego, m.in. malownicze wioski Kadyny czy Jędrychowo.

Głównym celem Partnerstwa jest rozwój lokalnych społeczności poprzez tworzenie i wdrażanie wspólnej oferty turystycznej opartej na idei wiosek tematycznych i lokalnego folkloru. Partnerstwo aktywnie włącza seniorów w swoje prace opierając się na ich doświadczeniu i potencjale społecznym. W jednej z wiosek – Jędrychowie główny temat określono jako „wioska babci” (Nie ma jak u Babci). Wioska ta oferuje nie tylko tradycyjną kuchnię,

rzemiosło oraz zioła lecz również angażuje turystów w działania inspirowane tradycjami, takimi jak warsztaty rzemiosła czy tworzenia zabawek oraz gry terenowe.

Cele:

- Rozwój Partnerstwa przez zaangażowanie miejscowości i wiosek tematycznych z regionu warmińsko-mazurskiego;
- Rozwój i wdrażanie wspólnej oferty produktów turystycznych
- Promocja wiosek tematycznych oraz Partnerstwa
- Rozwój idei i praktycznych aspektów wiosek tematycznych
- Rozwój przedsiębiorczości socjalnej na obszarach wiejskich

4. Federacja Organizacji Społecznych FOSa

Federacja Organizacji Społecznych Województwa Warmińsko-Mazurskiego FOSa działa na rzecz wypracowania rozwiązań wspierających lepsze standardy życia społeczności seniorów. Pracując wspólnie w koalicji ponad 100 organizacji i partnerów, łącznie z samorządem regionalnym Warmii i Mazur, organizacjami pozarządowymi, jak również administracją publiczną i partnerami prywatnymi, Federacja wdrażała Regionalny Program dla Seniorów 2009-2013. Odgrywała również wiodącą rolę w przygotowaniu nowej edycji programu na lata 2014-2020, do którego wprowadzono turystykę senioralną jako jeden z obszarów priorytetowych interwencji. Najbardziej widoczna i wszechstronna działalność FOSy dotyczy m.in. utworzenia Regionalnego Biura Rzecznika Praw Seniorów, utworzenia warmińsko-mazurskiej sieci seniorów, organizacji Regionalnych Spotkań Społeczności Seniorów, organizacji Szkoły Socjalnych Organizatorów pracujących w społecznościach seniorów czy też organizacji Warmińsko-Mazurskiej Akademii Trzeciego Wieku. FOSa rozwija i promuje turystykę seniorów poprzez periodyk Generacja, międzynarodowy wolontariat oraz wizyty studyjne seniorów. Od 2013 roku FOSa aktywnie uczestniczyła w budowaniu nowej inicjatywy promującej turystykę seniorów, nazwaną Silver Sharing. Polega ona na organizowaniu wymian między organizacjami seniorów; inicjatywa ta łączy turystykę społeczną z edukacją i samorozwojem seniorów.

Cele:

- Zapewnienie seniorom dostępu do informacji
- Wsparcie seniorów w rozwiązywaniu ich problemów poprzez mobilizowanie, integrację oraz edukację społeczności seniorów w regionie Warmińsko-Mazurskim
- Wymiana doświadczeń dotyczących aktywnego stylu życia oraz aktywności społecznej
- Społeczna i kulturalna mobilizacja seniorów
- Promocja najlepszych doświadczeń i rozwiązań w obszarze aktywności seniorów i podnoszenia standardów życia
- Rozwój stałej współpracy z oraz na rzecz społeczności seniorów

5. Stowarzyszenie Turystyki „Bez Barrier”

Celem ogólnym Stowarzyszenia jest promocja aktywnego stylu życia seniorów oraz osób niepełnosprawnych poprzez turystykę. Od początku swego istnienia Stowarzyszenie

systematycznie monitoruje sytuację w tej społeczności, diagnozuje ich problemy i określa potrzeby. Badania pokazały, że jedną z najbardziej efektywnych metod zapobiegania problemom jest promowanie aktywnego trybu życia wśród seniorów poprzez działania związane z turystyką. Obecnie oferta turystyczna często pomija specyfikę i ograniczenia turysty-seniora, które najczęściej dotyczą mobilności. W rezultacie, została wypracowana pilotażowa koncepcja promocji fizycznego, umysłowego i społecznego zaangażowania seniorów poprzez aktywną i wypoczynkową turystykę. Koncepcja ta skupia się na organizacji wycieczek autobusowych oraz krajoznawczych. W obu przypadkach jednakowy nacisk jest położony na aspekt poznawczy jak również aktywność zwiększającą fizyczny wysiłek uczestników. Poza tym Stowarzyszenie prowadzi portal Kaszuby Bez Barrier (www.kaszubybezbarrier.pl), w ramach którego promowane są atrakcje turystyczne regionu Kaszub ze szczególnym uwzględnieniem problemu dostępności. We współpracy z miastem Gdynia Stowarzyszenie opracowało specjalny przewodnik turystyczny „Gdynia dla każdego”, który opisuje kilka ciekawych tras tematycznych, uzupełnionych o praktyczne informacje o dostępności danego obiektu.

Cele:

- Budowanie oferty turystycznej dla seniorów
- Zapobieganie wykluczeniu społecznemu seniorów
- Zachęcanie seniorów do aktywnego odkrywania wartości dziedzictwa naturalnego, antropogenicznego oraz kulturalnego Polski północnej
- Zachęcanie seniorów do fizycznej, umysłowej i społecznej aktywności
- Promowanie idei turystyki bez barier poprzez szeroko pojmowane zaangażowanie seniorów
- Dostarczanie informacji o klubach seniora i ich miejscach spotkań, jak również o programach i organizacjach działających na ich rzecz
- Tworzenie dobrych warunków do utrzymywania kontaktów z przyjaciółmi oraz zachęcanie seniorów do zawierania nowych przyjaźni
- Prowadzenie badań marketingowych dotyczących potrzeb i oczekiwań seniorów w celu planowania przyszłych działań Stowarzyszenia i budowania nowych ofert turystycznych

Dobre praktyki importowane

W wyniku przeglądu wszystkich zaprezentowanych przez partnerstwo dobrych praktyk największe zainteresowanie wśród członków Stowarzyszenia wzbudziły pomysły związane z turystyką kulinarną (Karelia a'la carte), sposobami rozwoju wolontariatu wśród seniorów oraz program Miast przyjaznych wiekowi. Z uwagi na techniczne możliwości wybrano dwie Dobre Praktyki, które uznano za możliwe do wdrożenia.

A/ Program kulturalnego wolontariatu Parque de las Cienas (Park Naukowy), Hiszpania

Dobra praktyka Program kulturalnego wolontariatu Parku Naukowego jest częścią Narodowego Programu Hiszpanii, został rozpoczęty w 1998 r. i umożliwia seniorom pracę w charakterze wolontariuszy jako przewodnicy grup turystycznych.

Program zapewnia uczestnikom szkolenia, które trwają ponad dwa miesiące, obejmują one ogólną wiedzę o instytucji kulturalnej, informacje o trasach zwiedzania (trasach turystycznych), podstawowe zasady w kontaktach ze społeczeństwem, itd. Każdy wolontariusz wybiera jeden dzień (od poniedziałku do piątku) kiedy pracuje jako przewodnik grup seniorów. Program ten działa już ponad 16 lat.

Celem ogólnym programu jest poprawa jakości życia osób starszych w Hiszpanii. Cel ten może zostać osiągnięty dzięki wykorzystaniu wiedzy i potencjału osób starszych. Tacy wolontariusze dysponują czasem by wyrazić swoją wiedzę o dziedzictwie kulturalnym i przekazać ją zwiedzającym. Ta praktyka sprawdziła się i wpłynęła na zwiększenie ilości osób odwiedzających różne muzea, parki naukowe i inne miejsca kultury zarówno w Regionie Andaluzji jak i w całym kraju.

Propozycja ta jest możliwa do rozpropagowania i wdrożenia na terenie województwa warmińsko-mazurskiego z uwagi na następujące silne strony:

- / obecność w regionie wielu kulturalnych instytucji (posiadających zwykle ograniczone środki, a więc z chęcią korzystających z usług wolontariuszy),
- / dynamicznie rozwijającej się sieci Centrów Wolontariatu oraz Aktywności Lokalnej;
- / działających prężnie organizacji seniorskich.

Jest to potencjał, który daje możliwość szybkiej realizacji programu przy niewielkich nakładach finansowych.

W celu uruchomienia pilotażowego programu podjęto rozmowy z Muzeum Archeologicznym w Elblągu. Zaznaczyć należy, że od wielu lat to Muzeum korzysta z umiejętności i możliwości własnych pracowników, którzy odchodzą na emeryturę, którzy działają jako wolontariusze. Jest to miejska placówka kulturalna, jedyne muzeum w Elblągu, które stanowi jednocześnie centrum badań archeologicznych nad średniowiecznymi miastami. Znajduje się na terenie Starego Miasta, które również jest atrakcją turystyczną.

Program kulturalnego wolontariatu będzie wdrażany w Elbląskim Muzeum w dwóch etapach przy współpracy z Centrum Wolontariatu w Elblągu oraz Galerią El.

Działania niezbędne do wdrożenia programu Kulturalnego Wolontariatu:

1/ Prezentacja założeń programu polskim interesariuszom instytucjonalnym	
Spotkanie w Muzeum z Dyrektorem	Elbląg, maj 2014
Spotkanie w Centrum Wolontariatu	Elbląg, maj 2014
2/ ogłoszenie przez Centrum Wolontariatu programu kulturalnego, zbieranie zgłoszeń, rozmowy z wolontariuszami	wrzesień 2014
3/ szkolenia dla wolontariuszy przeprowadzone przez pracowników Muzeum	październik 2014
4/ rozpoczęcie pracy przez Wolontariuszy	Przełom grudnia 2014/ styczeń 2015
5/ Działania promocyjne: a/ Prezentacja Programu w czasie spotkania Polsko-Rosyjskiej Rady ds. współpracy w kulturze b/ wystąpienie w czasie „Okrągłego stołu” w Kaliningradzie (koncepcja geriatryczna)	20-21 września 2014, Kwidzyn, Dzierzgoń 30 października 2014, Kaliningrad

Muzeum w Elblągu zadeklarowało gotowość do rozszerzenia i wprowadzenia kulturalnego Wolontariatu w swoim programie działań na stałe od roku 2015. (z uwagi na prowadzone obecnie prace remontowo-budowlane oraz reorganizację programu działalności.)

Do programu Kulturalny Wolontariat deklaruje przystąpienie również inna jednostka kultury w Elbląg – Galeria El. W przypadku tej instytucji wolontariusze są obecnie zatrudniani czasowo przy realizacji przedsięwzięć typu: wystawy, koncerty i akcje edukacyjne. Celem realizacji tej praktyki na terenie województwa warmińsko-mazurskiego jest wzmocnienie aktywności seniorów i uzyskanie trwałego wolontariatu. Do chwili obecnej działania wolontariuszy miały charakter „akcyjny”, czyli ograniczały się do krótko terminowej aktywności. Zintegrowane działania Muzeum, Galerii El, Centrum Wolontariatu przy wsparciu Stowarzyszenia mają szansę na uzyskanie efektu wolontariatu długoterminowego.

Praktyka jest możliwa do wdrożenia w pełnym zakresie (dla wybranych instytucji kultury), może zostać wzbogacona o wolontariat międzynarodowy.

W przypadku dobrego odbioru programu Stowarzyszenie Gmin RP Euroregion Bałtyk przy współpracy z Federacją FOSa podejmie działania na rzecz rozszerzenia programu w innych miejscowościach województwa (zgodnie z zapisami wojewódzkiego programu polityki senioralnej).

B. Program Miasta i powiaty przyjazne wiekowi (Irlandia)

Jest to program realizowany pod egidą Światowej Organizacji Zdrowia, w oparciu o wypracowane przez WHO wytyczne wynikające z doświadczeń 33 miast działających w globalnej sieci. Jego celem jest budowanie takiej społeczności, gdzie każdy może cieszyć się wysoką jakością życia i w pełni uczestniczyć w życiu społecznym bez względu na wiek. Program wychodzi z założenia, że osoby starsze są wartościowym zasobem dla lokalnych społeczności i dla kraju ogółem. Stanowi w istocie plan działań podejmowanych lokalnie w celu doprowadzenia do rzeczywistych zmian w tkance społecznej na rzecz podniesienia jakości życia i wzrostu aktywności społecznej seniorów.

W Irlandii przystąpiono do programu w 2007 roku. Do tej pory uruchomiono 10 Powiatowych Programów Powiatów przyjaznych Wiekowi, kolejne 11 jest na ukończeniu. Celem jest uruchomienie podobnych programów we wszystkich powiatach Irlandii. Każdy z tych powiatowych (lub miejskich) programów jest tworzony indywidualnie, jednak opiera się na pewnych wspólnych założeniach, takich jak:

- Każdy program zawsze opiera się (bazuje) na istniejących zasobach i strukturach;
- W ramach Programu znajdowane są przede wszystkim możliwości innego wykorzystania posiadanych środków, a nie tworzenia nowych wydatków;
- Program wykorzystuje metody i procedury oparte o współpracę i ukierunkowanie na człowieka;
- Zapewnienie trwałości jest podstawą sukcesu na obszarze każdej lokalnej społeczności

Do tej pory uzyskano następujące rezultaty (w Regionie Zachodnim):

- Poprawa usług transportowych w miastach i na obszarach wiejskich, zapewnienie osobom starszym możliwości dojazdu tam gdzie oni chcą i kiedy chcą. Miało to pozytywny wpływ na zmniejszenie izolacji osób starszych żyjących w oddalonych miejscowościach wiejskich;
- Zapewnienie dalszych możliwości socjalizacji osób starszych (zmniejszanie ich samoizolacji) w bezpiecznym środowisku; utrzymywanie dobrych kontaktów między rodzinami, znajomymi i sąsiadami;
- Zwiększenie bezpieczeństwa miast i powiatów, w których osoby starsze mieszkają oraz odwiedzają

Program Miast Przyjaznych Wiekowi jest programem o dużym potencjale, jego wdrożenie wymaga dłuższego czasu oraz znacznie większych nakładów finansowych. Na pierwszym etapie działań należy zapewnić dobrą promocję i informację w celu określenia potencjalnych interesariuszy i przyszłych uczestników działań. Ogólne zasady programu, dostosowane do polskich warunków, zostaną opracowane na poziomie Stowarzyszenia. Poszczególne gminy członkowskie, które będą zainteresowane będą mogły korzystać z

gotowych rozwiązań. Wdrażanie Programu odbędzie się w oparciu o pilotażowe programy w 1 do 3 gmin.

Jako pierwsza zgłosiła się gmina miejska Bartoszyce. Gmina ta posiada obecnie wypracowany własny dokument programowy - strategię na rzecz seniorów (wypracowany na bazie regionalnego z szerokim udziałem przedstawicieli seniorów i organizacji społecznych działających w tym środowisku).

Planowane rezultaty dla gminy Bartoszyce:

- 1/ podniesienie jakości życia seniorów – mieszkańców gminy
- 2/ zwiększenie aktywności seniorów
- 3/ większa integracja lokalnego środowiska wokół problemów istotnych dla jakości życia starszych mieszkańców;

Kolejnymi samorządami, które wyraziły chęć realizacji programu są miasta Ustka oraz Dzierzgoń. Ustka jest gminą nadmorską, typowo turystyczną i program może stać się jednym ze sztandarowych działań na rzecz zwiększenia jakości oferowanych usług turystycznych i zwiększenia ilości odwiedzających gości. Gmina Dzierzgoń zainteresowana jest wykorzystaniem AFP jako centralnego elementu łączącego działania w kolejnym okresie programowania (2014-2020). W przypadku obu tych gmin działania będą podejmowane od podstaw, gminy nie mają obecnie opracowanych dokumentów strategicznych. W gminie Dzierzgoń podjęto już pierwsze kroki na rzecz utworzenia formalnego Stowarzyszenia Seniorów (do tej pory grupa działała nieformalnie przy Ośrodku Kultury).

1. Działania podjęte w celu wdrożenia programu AFP na terenie Warmii i Mazur oraz Pomorza realizowane są w dwóch kierunkach: w ramach wybranej gminy (pilotaż) oraz promocja w celu rozszerzenia zasięgu programu (na obszarze gmin członkowskich Stowarzyszenia):

Opis działania	Data realizacji	Instytucja odpowiedzialna
1/ Prezentacja założeń programu polskim interesariuszom instytucjonalnym w trakcie XXX Walnego Zebrania członków Stowarzyszenia	16.05.2014	Stowarzyszenie Gmin RP Euroregion Bałtyk
2/ Spotkanie w siedzibie Stowarzyszenia z władzami miasta Bartoszyce w celu omówienia wstępnych działań	Elbląg, 16 maja 2014	Stowarzyszenie Gmin RP Euroregion Bałtyk
3/ lokalna konferencja w Bartoszycach i rozpoczęcie prac nad utworzeniem Sojuszu na rzecz programu „Miejsca	Bartoszyce; 6 czerwca 2014	Stowarzyszenie Gmin RP Euroregion Bałtyk;

przyjazne wiekowi”; prezentacja programu przez przedstawiciela Age Friendly Ireland		Burmistrz Miasta Bartoszyce
4/ indywidualne prezentacje Programu w gminach członkowskich	Ustka, 16 czerwca 2014 Dzierzgoń, 17 czerwca 2014	Stowarzyszenie Gmin RP Euroregion Bałtyk
5/ Przyjęcie Programu na rzecz seniorów w Bartoszycach; rozpoczęcie jego realizacji	26 czerwca 2014	Rada Miasta Bartoszyce; samorząd Gminy Miejskiej Bartoszyce
6/Przekazanie informacji do Ministerstwa Pracy i Polityki Socjalnej – nawiązanie współpracy z władzami krajowymi	20 Sierpień 2014	Stowarzyszenie Gmin RP Euroregion Bałtyk;
6/ opracowanie projektu akcji promocyjnej Programu: strona internetowa oraz lokalne media. Cel: promocja już podjętych działań, pozyskanie dla programu nowych zainteresowanych samorządów	Od 25 sierpnia 2014	Stowarzyszenie Gmin RP Euroregion Bałtyk
7/ Dyskusja nad realizacją programu środowiska Przyjaznego wiekowi I przystąpieniu do jego realizacji innych samorządów w trakcie 31 Walnego Zebrania Członków	Grudzień 2014	Stowarzyszenie Gmin RP Euroregion Bałtyk
8/ Przygotowanie wspólnego projektu dla pilotażowych samorządówpn. „Przyjazne Wiekowi Miasta Warmi i Mazur oraz Pomorza”	Grudzień 2014	Stowarzyszenie, samorządy: Bartoszyce, Dzierzgoń, Ustka i Bisztynek

Seminarium pt. „Dzielimy się doświadczeniem – wymiana dobrych praktyk na rzecz aktywizacji i wspierania seniorów”

Spotkanie odbyło się 6 czerwca w Bartoszyckim Domu Kultury w ramach inauguracji Międzynarodowych Dni Regionu Bartoszyce 2014. Głównym celem seminarium było zaprezentowanie najlepszych praktyk Programu Senioralnego Miasta Bartoszyce na lata 2014 – 2020, którego misją jest stworzenie lokalnego systemu wsparcia osób we wszystkich sferach ich życia, dostosowanego do uwarunkowań ekonomicznych i społecznych miasta.

Podczas spotkania można było także usłyszeć prezentacje na temat innych programów skierowanych do seniorów, które przedstawione zostały przez zaproszonych gości: Panią Małgorzatę Semusiew – kierownicę programów Stowarzyszenia Gmin Euroregion Bałtyk oraz Panią Dairę O'Neill – konsultantkę ds. rozwoju regionalnego Irlandii przyjazne wiekowi.

Temat konsultacji oraz programu można znaleźć na stronie biuletynu informacyjnego Urzędu Miasta Bartoszyce oraz na stronie Bartoszyce.pl.

Opracowanie i zdjęcie Karol Żerzby

Informacja prasowa o seminarium w Bartoszycach

Zatwierdzenie Planu Wdrażania

Plan jest przyjęty przez Zarząd Stowarzyszenia Gmin RP Euroregion Bałtyk decyzją Zarządu z dnia 19 września 2014